కేశవలాల్ మోహన్ లాల్ షా వర్సెస్ **స్టేట్ ఆఫ్ బాంబే**

(కె. సుబ్బారావు మరియు రఘుబర్ దయాళ్, జె.జె.)

క్రిమినల్ విచారణ - క్రిమినల్ దుష్ప్రవర్తనకు మేజిస్ట్రేట్ ను సర్వీసు నుంచి తొలగించడం -కోర్టు ద్వారా కాగ్నిజెంట్ ప్రాసిక్యూషన్ -అవసరమైతే ప్రాసిక్యూషన్ కు అనుమతి - కోడ్ ఆఫ్ క్రిమినల్ ప్రొసీజర్, 1898 (యాక్ట్ 5 ఆఫ్ 1898), పేజీ 197.

డిపార్ట్ మెంటల్ ఎంక్వైరీ ఫలితంగా పిటిషనర్ అయిన మేజిస్ట్రేట్ ను ఉద్యోగం నుంచి తొలగించారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇచ్చిన ఫిర్యాదు మేరకు ఐపీసీ సెక్షన్ 409 ప్రకారం ఆయనను దోషిగా తేల్చారు. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 197 లోని నిబంధనల దృష్ట్యా ట్రయల్ మేజిస్ట్రేట్ ముందస్తు అనుమతి లేకుండా నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకూడదని కోరారు.

ఫిర్యాదు చేసిన సమయంలో లేదా పోలీసు నివేదికను కోర్టుకు సమర్పించే సమయంలో మేజిస్ట్రేట్ పదవిని నిలిపివేసినట్లయితే, మేజిస్ట్రేట్ తన అధికారిక విధి నిర్వహణలో వ్యవహరించేటప్పుడు చేసిన నేరాన్ని కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి కోర్టుకు మునుపటి అనుమతి అవసరం లేదని పేర్కొంది. అనగా, చేసిన నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే సమయంలో.

ఎస్.ఎ. వెంకటరామన్ వి. రాష్ట్రం, [1958] ఎస్.సి.ఆర్. 1037 దరఖాస్తు చేసింది.

క్రిమినల్ అప్పీలేట్ పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెంబరు 127 ఆఫ్ 1960.

1958 క్రిమినల్ రివిజన్ అప్లికేషన్ నెం.728 లో బొంబాయిలోని మాజీ హైకోర్టు 1958 ఆగస్టు 4 న ఇచ్చిన తీర్పు, ఉత్తర్వుల నుంచి ప్రత్యేక లీవు పిటీషన్ ద్వారా అప్పీల్ చేశారు.

పిటిషనర్ తరఫున బి.పి.మహేశ్వరి.

వీర్ సేన్ సాహ్ని, ఆర్.హెచ్.ఢేబర్, టి.ఎం.సేన్ ప్రతివాదుల తరఫున.

1961, మార్చి 17 న కోర్టులో తీర్పు ఇచ్చినది జస్టిస్ రఘుబర్ దయాళ్-

బాంబే హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పునకు వ్యతిరేకంగా స్పెషల్ లీవ్ ద్వారా ఈ అప్పీల్ దాఖలైంది.

పిటిషనర్ 1951 లో సనంద్ లో థర్డ్ క్లాస్ మేజిస్ట్రేట్ గా పనిచేశారు. బెయిల్ పై విడుదలయ్యేందుకు అమర్ సింగ్ మాధవ్ సింగ్ నుంచి రూ.200 నగదును డిపాజిట్ గా తీసుకున్నారు. ఈ మొత్తాన్ని క్రిమినల్ డిపాజిట్ రోజ్మాల్ లో జమ చేయలేదని, తద్వారా పిటిషనర్ ఆ మొత్తానికి సంబంధించి నేరపూరిత విశ్వాస ఉల్లంఘనకు పాల్పడ్డాడని తెలిపారు.

శాఖాపరమైన విచారణ ఫలితంగా 1953 ఏప్రిల్ 4 న పిటిషనర్ ను ఉద్యోగం నుంచి తొలగించారు. 1954 జూన్ 9 న పిటిషనర్ పై ప్రభుత్వం తరఫున ఫిర్యాదు చేశారు. భారత శిక్షాస్మృతి సెక్షన్ 409 ప్రకారం ట్రయల్ మేజిస్ట్రేట్ ఆయనను దోషిగా తేల్చారు. అహ్మదాబాద్ అదనపు సెషన్స్ జడ్జి ఈ శిక్షను ధృవీకరించారు. ఆయన సవరణను హైకోర్టు కొట్టివేసింది.

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ సెక్షన్ 197 లోని నిబంధనల దృష్ట్యా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ముందస్తు అనుమతి లేకుండా మేజిస్ట్రేట్ ఈ నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకూడదని ఈ అప్పీలులో కోరిన ఏకైక అంశం.

1954 జూన్ 9 న మేజిస్ట్రేట్ గా ఉండి ఉంటే పిటిషనర్ పై ఈ నేరాన్ని కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకునేది కాదనడంలో సందేహం లేదు. 1954 జూన్ 9 న ఫిర్యాదు దాఖలైనప్పుడు పిటిషనర్ మెజిస్ట్రేట్ కాదు. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 197 లోని నిబంధనల ప్రకారం మేజిస్ట్రేట్ విధులు నిర్వర్తించే సమయంలో లేదా కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకునే రోజున మేజిస్ట్రేట్ కానప్పుడు కూడా తన అధికారిక విధి

నిర్వహణలో వ్యవహరించడాన్ని కోర్టు నిరోధిస్తుందా అనేది ప్రశ్న. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ 197 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ఇలా ఉంది.

(1) భారతీయ శిక్షాస్మృతిలోని సెక్షన్ 19 యొక్క అర్థంలో న్యాయమూర్తిగా ఉన్న ఏ వ్యక్తి అయినా, లేదా ఏదైనా మేజిస్ట్రేట్, లేదా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లేదా కేంద్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో తప్ప తన పదవి నుండి తొలగించబడని ఏ ప్రభుత్వ ఉద్యోగి అయినా, తన అధికారిక విధి నిర్వహణలో వ్యవహరించేటప్పుడు లేదా వ్యవహరించేటప్పుడు అతను చేసినట్లు ఆరోపించబడిన ఏదైనా నేరానికి పాల్పడినప్పుడు, మునుపటి అనుమతితో తప్ప అటువంటి నేరాన్ని ఏ కోర్టు/పరిగణనలోకి తీసుకోరాదు.

(ఎ) కేంద్ర ప్రభుత్వ వ్యవహారాలకు సంబంధించి ఉద్యోగంలో ఉన్న వ్యక్తి విషయంలో; మరియు

(బి) ఒక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ వ్యవహారాలకు సంబంధించి నియమించబడిన వ్యక్తి విషయంలో."

ఒక న్యాయమూర్తి తన అధికారిక కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించే సమయంలో మాత్రమే ఒక న్యాయమూర్తి చేసిన నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా లేదా అతని అధికారిక విధి నిర్వహణలో వ్యవహరించడాన్ని కోర్టు నిషేధించబడిందనే వాదనకు పెద్దగా ఆస్కారం లేదు, లేకపోతే 'న్యాయమూర్తి అయిన ఏ వ్యక్తి' అనే పదానికి పూర్తి ప్రభావం చూపదు. ఉప విభాగంలో.. మేజిస్ట్రేట్ లేదా ప్రభుత్వ సేవకుడిని వర్ణించడంలో ఇలాంటి పదాన్ని ఉపయోగించరు. కానీ ఆ ఇద్దరు వ్యక్తులు కూడా అధికారిక విధి నిర్వహణలో వ్యవహరించేటప్పుడు లేదా వ్యవహరించేటప్పుడు వారు చేసిన నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే సమయంలో 'మేజిస్ట్రేట్ లేదా ప్రభుత్వ సేవకుడు' అయి ఉండాలని స్పష్టం చేసింది.

'ప్రభుత్వోద్యోగి'కి సంబంధించి 'రాష్ట్ర ప్రభుత్వం లేదా కేంద్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో తప్ప తన పదవి నుంచి తొలగించలేని వ్యక్తి' అనే పదం సూచిస్తుంది. సంబంధిత ప్రభుత్వోద్యోగి సర్వీసులో ఉన్నప్పుడే ఆయనను పదవి నుంచి తొలగించే ప్రశ్న తలెత్తుతుంది. ప్రభుత్వోద్యోగి ప్రభుత్వోద్యోగి అయిపోయారంటే అలాంటి ప్రశ్నే ఉత్పన్నం కాదు. అందువల్ల ఉప విభాగంలో 'ఏ మేజిస్ట్రేట్ అయినా' అనే పదానికి 'మేజిస్ట్రేట్ అయిన వ్యక్తి ఉన్నప్పుడు' అని అర్థం చేసుకోవడం సముచితంగా అనిపిస్తుంది.

ఈ రూపంలో వ్యక్తీకరణను అర్థం చేసుకోకపోయినా, సెక్షన్ ఇలా చెబుతుంది: 'ఏ మేజిస్ట్రేట్ అయినా .... ఏదైనా నేరారోపణ ఉంది'. మేజిస్ట్రేట్ పై ఆరోపణ ఉన్నప్పుడు మాత్రమే, ముందస్తు అనుమతి లేకుండా, తన అధికారిక విధి నిర్వహణలో వ్యవహరించేటప్పుడు అతను చేసిన నేరాన్ని కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోదని ఇది సూచిస్తుంది. ఆరోపణ చేసిన సమయంలో ఒక వ్యక్తి మేజిస్ట్రేట్ కాకపోతే, ముందస్తు అనుమతి లేకుండా కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు.

'ఏ మేజిస్ట్రేట్ అయినా ఏదైనా నేరానికి పాల్పడినప్పుడు' అనే పదం మేజిస్ట్రేట్ పై మొదట ఆరోపణ చేసిన దశను సూచిస్తుందని, అంటే మేజిస్ట్రేట్ ఇటువంటి నేరం చేశాడని మొదటిసారిగా ఆరోపించబడినప్పుడు అని పిటిషనర్ తరపున గట్టిగా కోరారు. 'మొదటిది' అనే పదాన్ని జోడించి, 'ఏ మేజిస్ట్రేట్ అయినా ఏదైనా నేరానికి పాల్పడినప్పుడు' అని ఈ పదాన్ని చదవడం సమంజసంగా అనిపించదు. మేజిస్ట్రేట్ పై మొదటిసారిగా ఇటువంటి ఆరోపణ చేసినప్పుడు, అది నేరాన్ని కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి సంబంధించినది కాదు, కానీ డిపార్ట్ మెంట్ లోని ఉన్నతాధికారికి లేదా పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేసినప్పుడు ఎల్లప్పుడూ ఉంటుంది. ఈ ఆరోపణలపై విచారణ జరిపేందుకు

ఈ ఇద్దరు అధికారులకు స్వేచ్ఛ ఉంది. శాఖాపరమైన విచారణ లేదా పోలీసు దర్యాప్తు కోర్టుకు వెళ్లడానికి తగినదని నిర్ధారణకు వచ్చినప్పుడు మాత్రమే మేజిస్ట్రేట్ పై చర్యలు తీసుకోవడానికి ఫిర్యాదు చేయబడుతుంది లేదా పోలీసు నివేదికను సంబంధిత న్యాయస్థానానికి సమర్పిస్తారు. ఈ దశలోనే మేజిస్ట్రేట్ కోర్టు ప్రయోజనాల కోసం నేరారోపణ చేయబడతాడు, అందువల్ల అతనిపై చర్యలు తీసుకున్న వ్యక్తి మేజిస్ట్రేట్ కాదా అని కోర్టు చూస్తుంది.

(ఎ) మరియు (బి) క్లాజుల భాష నుండి ఈ అభిప్రాయానికి మరింత మద్దతు లభిస్తుంది. ఈ క్లాజుల ప్రకారం, మేజిస్ట్రేట్ కేంద్ర వ్యవహారాలకు సంబంధించి నియమితుడైతే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ వ్యవహారాలకు సంబంధించి నియమించబడితే మునుపటి అనుమతి కేంద్ర ప్రభుత్వానిదే అవుతుంది. ఒకవేళ ఆ వ్యక్తి ఉద్యోగం చేయకపోతే, ఎటువంటి అనుమతి అవసరం లేదు. ఆ వ్యక్తి అలా ఉద్యోగం చేస్తున్నాడా లేదా అనేది ఫిర్యాదు సమర్పించడానికి లేదా పోలీసులు కోర్టుకు నివేదించడానికి కొద్దిసేపటి ముందు చూడాలి. ఆరోపణలు, వాటిని రుజువు చేయడానికి అందుబాటులో ఉన్న సాక్ష్యాలను పరిగణనలోకి తీసుకుని సరైన అథారిటీ అనుమతి ఇవ్వవచ్చు, అందువల్ల దర్యాప్తు పూర్తయిన తరువాత మాత్రమే. ఫిర్యాదు లేదా పోలీసు నివేదిక సమర్పణ సహేతుకమైన సమయంలో అనుమతి మంజూరును అనుసరించాలని భావిస్తున్నారు. ఎస్.ఎ.వెంకటరామన్ వి.లోనూ ఇలాంటి ప్రశ్నే తలెత్తింది. అవినీతి నిరోధక చట్టం, 1947 (1947 చట్టం 2) లోని సెక్షన్ 6 లోని నిబంధనల వివరణకు సంబంధించి రాష్ట్రం (1). ఆ విభాగం యొక్క సబ్ సెక్షన్ (1) ఇలా ఉంది:

సెక్షన్ 161 ఓఆర్ ఎస్ కింద శిక్షార్హమైన నేరాన్ని ఏ కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోదు. భారతీయ శిక్షాస్మృతిలోని 165 లేదా ఈ చట్టంలోని సెక్షన్ 5 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం, మునుపటి అనుమతితో తప్ప ఒక ప్రభుత్వ ఉద్యోగి చేసినట్లు ఆరోపించబడింది.

(ఎ) కేంద్ర వ్యవహారాలకు సంబంధించి ఉద్యోగిగా ఉండి, కేంద్ర ప్రభుత్వం, కేంద్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో తప్ప తన పదవి నుంచి తొలగించలేని వ్యక్తి విషయంలో;

(బి) ఒక రాష్ట్ర వ్యవహారాలకు సంబంధించి ఉద్యోగంలో ఉండి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అనుమతితో తప్ప అతని పదవి నుండి తొలగించబడని వ్యక్తి విషయంలో;

(సి) మరెవరి విషయంలోనైనా, ఆయనను పదవి నుండి తొలగించే అధికారం ఉన్న వ్యక్తి విషయంలో." ఈ కోర్టు పుట 1046 లో ఇలా చెప్పింది.

చట్టంలోని సెక్షన్ 6(1)లోని పదాలు చాలా స్పష్టంగా ఉన్నాయని, వాటిని అమలు చేయాలన్నారు. నేరం జరిగిన సమయంలో ప్రభుత్వోద్యోగిగా పని మానేసిన వ్యక్తి విషయంలో కోర్టు పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి ముందు మునుపటి అనుమతి అవసరమని సూచించడానికి సెక్షన్ 6 (1)లో ఉపయోగించిన పదాల్లో ఏమీ లేదు, అయితే నేరం జరిగిన సమయంలో అతను అలాంటి వ్యక్తి అయినప్పటికీ . . . ప్రభుత్వోద్యోగి అయిపోయిన ప్రభుత్వోద్యోగి ఏ పదవి నుంచైనా సమర్థుడైన అధికారి చేత తొలగించబడే వ్యక్తి కాదు.

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ లోని సెక్షన్ 197 లోని నిబంధనలకు సంబంధించి కూడా ఇదే చెప్పవచ్చు. అందువల్ల మేజిస్ట్రేట్ తన అధికారిక విధిని నిర్వర్తించేటప్పుడు లేదా ఫిర్యాదు చేసిన సమయంలో లేదా పోలీసు నివేదికను కోర్టుకు సమర్పించే సమయంలో మేజిస్ట్రేట్ పదవిని నిలిపివేసినట్లయితే, అతను చేసిన నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి కోర్టుకు మునుపటి అనుమతి అవసరం లేదని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. అనగా, చేసిన నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే సమయంలో. అందుకనుగుణంగా అప్పీలును కొట్టివేస్తున్నాం.

అప్పీల్ కొట్టివేత..